

Юлія Сергіївна Тагліна

кандидат філософських наук
доцент кафедри теорії культури і філософії науки
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-4961-6282>

Наталія Валентинівна Іванова

директорка Центру сучасного мистецтва «ЄрміловЦентр»
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-0654-0158>

МИСТЕЦЬКІ РЕЗИДЕНЦІЇ В КОНТЕКСТІ: КУЛЬТУРНА ДИНАМІКА

У статті досліджується багатогранна природа та еволюція художніх резиденцій, наголошуючи на їх значенні у сприянні творчому розвитку та соціальному залученні. За останні два десятиліття мистецькі резиденції урізноманітнилися, пропонуючи багато форматів, від сільських відпочинків до міських інституційних резиденцій. Резиденції надають митцям виділений час і простір, далеко від їх звичного середовища, що дозволяє глибше творче залучення та інновації. Дослідження підкреслює зростаючий акцент на залученні громади та соціальній активності в резиденціях, підкреслюючи, як ці програми сприяють змістовній взаємодії між художниками та місцевими громадами, таким чином сприяючи соціальним змінам і розвитку громади. Міждисциплінарні методології, що спираються на соціальну психологію, управління бізнесом та мистецьку освіту, збагачують розуміння складності резиденцій. Ці підходи гарантують, що резиденції більше відповідають потребам митців і позитивно сприяють розвитку їхнього творчого потенціалу. Такі дослідження, як Рік митця, демонструють, як резиденції можуть змінити сприйняття митців громадськістю та посилити культурне розмаїття. Крім того, глобальний характер сучасних резиденцій заохочує міжкультурні взаємодії, кидаючи виклик традиційним культурним кордонам і збагачуючи творчість митців. Підкреслюється важливість забезпечення різноманітного та справедливого доступу до резиденції, сприяння інклюзивному творчому середовищу. У зонах конфлікту, таких як Україна, резиденції також служать притулками, пропонуючи безпеку та платформу для митців, щоб документувати та передавати свій досвід, поєднуючи місцеве та глобальне розуміння.

Автори значно розширили концепцію мистецьких резиденцій, спираючись на ідею резиденцій як «подарунка часу та простору». Вони пропонують інноваційні концепції резиденцій як дарунку голосу, взаємодії, мультидисциплінарності та безпеки. Ці внески підкреслюють еволюцію резиденцій. Перспектива мистецьких резиденцій вказується в висновках як багатообіцяюча, з потенціалом значного мистецького, соціального та культурного впливу. Оскільки глобалізація триває, автори прогнозують, що резиденції сприятимуть подальшому розвитку міжкультурного діалогу та кинуть виклик загальноприйнятими культурними форматами.

Ключові слова: мистецькі резиденції, філософія мистецького простору, філософія культури, залучення громади, міждисциплінарні методології, культурне розмаїття, міжкультурна взаємодія, глобалізація.

Як цитувати: Тагліна, Ю., Іванова, Н. (2023). Мистецькі резиденції в контексті: культурна динаміка. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна, серія «Теорія культури і філософія науки»,* (68), 13-24. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2023-68-02>

In cites: Tahlina, Y., Ivanova, N. (2023). Artistic residencies in context: cultural dynamics. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Theory of Culture and Philosophy of Science,* (68), 13-24. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2023-68-02> [In Ukrainian]

Постановка проблеми. Останніми роками мистецькі резиденції набувають все більшого значення, надаючи митцям унікальні можливості для творчого розвитку та (між)культурного обміну. Проте розмаїття досліджень мистецьких резиденцій величезне та багатогранне, охоплює різні теми, методології та результати. Це ускладнює отримання повного розуміння сфери та визначення спільних тенденцій. Отже, проблема полягає в необхідності систематичного аналізу нещодавніх досліджень мистецьких резиденцій, щоб з'ясувати основні напрямки та ідеї, підкреслити внесок існуючих досліджень, та обговорити перспективи досліджень мистецьких резиденцій у подальшому.

Актуальність цього дослідження підкреслюється зростаючим значенням мистецьких резиденцій у сприянні мистецьким інноваціям і культурному діалогу у все більш взаємопов'язаному світі. У межах філософії культури мистецькі резиденції можна розглядати як мікрокосми культурної взаємодії, які не лише підтримують індивідуальну мистецьку практику, але й сприяють соціальному, культурному та економічному розвитку. Враховуючи великий і різноманітний обсяг досліджень на цю тему, певний узагальнюючий огляд є важливим, щоб орієнтуватися в складності та надати цінну інформацію для подальших досліджень.

Основною *метою* цієї статті є проведення аналізу та огляду наукової періодики з досліджень мистецьких резиденцій. Розуміючи різні виміри досліджень мистецьких резиденцій, ми хочемо виявити їхні основні тенденції, теми та напрями. Зрештою, це сприятиме покращенню розуміння мистецьких резиденцій і сприятиме їхній ролі як важливих платформ для мистецького та культурного розвитку.

Завдання передбачають огляд літератури, визначення тем і тенденцій напрямків досліджень у сфері мистецьких резиденцій, групування різноманітних результатів досліджень, що має полегшити розуміння сприйняття мистецьких резиденцій.

Ступінь розробки теми. Дослідження мистецьких резиденцій та програм, розроблених, щоб надати митцям виділений час, простір і ресурси для сприяння їхньому творчому розвитку, доволі різноманітні. Серед таких робіт можна виділити огляди резиденцій, пов'язаних із певними місцями, де місце розташування відіграє вирішальну роль у створенні мистецтва, сприяючи симбіотичним стосункам між митцями та їх оточенням [Barnas, M., Cichocki, S., Páldi, L., Waśik, J., 2017], дослідження, присвячені різним поглядам на досвід резиденцій та їхньому значенні у світі сучасного мистецтва [Grausam A. (Eds.), 2018; Morgassutti G. (Eds.), 2020], аналіз того, як резиденції задовольняють конкретні потреби митців, особисті історії, досвід та практичні поради для митців, які шукають резиденції, надаючи детальну інформацію про різні резиденції та можливості, які вони пропонують [Caitlin S. Glass, Deborah Obalil (Eds.), 2005; Wyse, M., 2021; Chodos, E., 2008; McGarrell, A., Anderson, S., 2007].

Цікавим є дослідження Stephens [Stephens, K., 2001, с. 41-76], яке пропонує комплексний аналіз «Року митця», загальнонаціональної ініціативи в Англії з червня 2000 по травень 2001, яка просувала митців через резиденції. Розміщуючи митців у нетрадиційних місцях, ініціатива мала на меті відзначити їхній суспільний внесок і розширити залучення громадськості до мистецтва. Цей перехід від традиційних резиденцій до більш різноманітних і соціально вкорінених ролей знаменує значну трансформацію, що відображає ширші тенденції в культурній політиці та управлінні мистецтвом. Використовуючи базу даних для відстеження резиденцій, дослідження підкреслює, як вони були розповсюджені по всій Англії, з особливим акцентом на північному регіоні. Результати показують, що хоча ініціатива мала помітний вплив на місцевому рівні, особливо на Півночі, її вплив на національному рівні був менш вираженим. Ця регіональна відмінність підкреслює важливість локальних культурних ініціатив у формуванні суспільного ставлення до митців. У північних регіонах, де резидентура була більш поширеною, відбувся більший зсув у суспільному сприйнятті та залученні до мистецтва [Stephens, K., 2001, с. 41-76], навпаки, в таких регіонах, як Лондон, де було реалізовано менше, але масштабніших проєктів, вплив був більш концентрованим і, можливо, менш розсіяним серед населення.

Вже ґрунтуючись на цьому, ми можемо побачити необхідність урахування регіональних контекстів при оцінці ефективності мистецьких резиденцій. Різні рівні впливу в різних регіонах свідчать про те, що універсальний підхід може бути непридатним для загальнонаціональних ініціатив. Натомість адаптовані стратегії, які враховують регіональну культурну динаміку та моделі життя, можуть бути більш ефективними для досягнення широкого залучення та підтримки.

Також комплексне дослідження мистецьких резиденцій ми можемо побачити в роботі «Artistic residencies: paths and methodologies» [Cardoso, M., & Meireles, 2022, с. 1003-1007], в якій підкреслюється зростаюча популярність досліджень, заснованих на мистецтві. Використовуючи програму Artist Residencies 2020 як тематичне дослідження, автори демонструють структуровану основу для аналізу впливу та ефективності мистецьких резиденцій. Результати арт-резиденції поділяються на групові досягнення та індивідуальні прориви. Досягнення групи ілюструють важливість процесів співпраці в мистецьких резиденціях, де учасники вчаться один в одного та розвивають нові ідеї через спільний досвід, а індивідуальні досягнення, з іншого боку, підкреслюють різноманітність результатів на основі конкретних планів навчання. Різноманітність індивідуальних досягнень підкреслює персоналізований характер мистецьких резиденцій, де учасники можуть переслідувати свої унікальні інтереси та цілі в сприятливому та структурованому середовищі.

Мистецьке зростання: резиденція як дарунок простору та часу. Історично склалося так, що мистецькі резиденції з'явилися як відокремлені місця, призначені для того, щоб надати митцям безперервний час і простір для зосередження на своїх творчих процесах. Перші резиденції часто розташовувалися в сільській місцевості або віддалених районах, пропонуючи спокійне середовище подалі від міського руху життя. Головною метою було сприяти індивідуальному мистецькому зростанню через самотність і самоаналіз. Традиційний погляд наголошував на митці як на самотньому генії, який потребує ізоляції, щоб реалізувати свій творчий потенціал. Резиденції розглядалися як можливість для митців відійти від суспільного тиску, заглибитися у свою роботу та створювати мистецтво, яке є чистим і не піддається впливу зовнішніх факторів. Ця модель відповідала романтичному уявленню про митця як ізольованого провидця, відірваного від повсякденних турбот суспільства. Ми можемо схарактеризувати такі резиденції як «ретрит-резиденції», акцентуючись на усамітненні, віддаленості місця та спрямованості на духовне, мистецьке зростання учасника резиденції.

Щоб простежити – як саме участь у резиденціях призводить до значного особистого та професійного зростання, ми можемо звернутися до роботи Artist Residencies as Complex Contexts for Creative Growth: The Stories of Eight Artists [Arredondo, C., 2021], яка досліджує, як резиденції сприяють мистецькому зростанню, наводячи та аналізуючи досвід митців у різних резиденціях у Сполучених Штатах. В основі дослідження лежить визнання того, що резиденції пропонують унікальний відхід від звичайних умов роботи митців. Ці середовища надають доступ до матеріалів, інструментів та обладнання, які можуть бути недоступні в їхніх звичайних студіях. Розміщуючи митців у нових умовах, резиденції заохочують їх експериментувати з нетрадиційними матеріалами та техніками, тим самим розширюючи їхні творчі горизонти. Цей аспект резиденцій підкреслює їхню роль у сприянні мистецькому експерименту та інноваціям, але все ще залишається в межах класичного трактування резиденцій.

Проте, зі зміною світу мистецтва, змінюється і природа резиденцій. Перехід від сільського до міського середовища ознаменував значний зсув, більш тісно приєднавши резиденції до динаміки сучасного міського життя та мистецької діяльності [Elfving, T., Kokko, I., & Gielen, P., 2019]. Ця еволюція відображає суспільні зміни, включаючи посилення урбанізації та зростання впливу міст як культурних і мистецьких центрів. Розуміння цієї історичної траєкторії має важливе значення для контекстуалізації мистецьких резиденцій та їх подальшої актуальності.

Однією із помітних подій у світі сучасного мистецтва є зростаюча інтеграція мистецьких резиденцій у різноманітні інституційні та комерційні середовища. Резиденції більше не обмежуються ізольованими поселеннями митців; тепер вони вбудовані в музеї, галереї, університети та корпорації. Ця інтеграція підкреслює визнання мистецтва як життєво важливого для різних секторів, сприяючи інноваціям, критичному мисленню та міждисциплінарній співпраці.

Резиденції митців в культурних установах надають митцям доступ до ресурсів, які збагачують їхню практику. Вони сприяють міждисциплінарній взаємодії, дозволяючи митцям спілкуватися з ученими та іншими професіоналами. На гібридну природу резиденцій звернув увагу Hutchens [Hutchens, J., 2021], аналізуючи резиденції музеїв. Він вказує на те, що це поєднує художню творчість, залучення аудиторії, соціальну взаємодію та самотність. Музейні резиденції зазвичай розміщують митців у музейних умовах, надаючи їм доступ до колекцій і можливості взаємодіяти з працівниками та відвідувачами. Ця взаємодія не лише збагачує

творчий процес митця, але й активізує музейне середовище, перетворюючи його на динамічний простір культурного обміну.

Концепція музейної резиденції у класичному розумінні, як «дарунок часу», є центральною в роботі Hutchens [Hutchens, J., 2021], бо музеї дають митцям необхідний час і ресурси, щоб зануритися у свою роботу, вільно від зовнішнього впливу. Проте резиденція також позиціонує митців як учасників культурного діалогу, розмірковуючи про їхні ролі в інституційних умовах. Це особливо актуально для митців, які критикують ці простори, кидаючи виклик традиційним нарративам.

На відміну від музейних резиденцій, вже визначені нами ретрит-резиденції, які акцентують увагу на усамітненні та творчості далеко від міського середовища, та часто відбуваються у мальовничих місцях, пропонуючи митцям відпочити від напруженого ритму міського життя, все ж таки передбачають складні моменти щодо управління часом, самореклами та адаптації до нових умов. Ідеалізований нарратив про «віддалене місце» для безперервної творчості часто не звертає уваги на практичні проблеми, з якими стикаються митці в цих умовах, тож, хоча ретрити надають цінні можливості для рефлексії та мистецького розвитку, вони не вільні від вимог сучасної мистецької практики.

Можна стверджувати, що ідеалізовані нарративи навколо резиденцій часто приховують складності та виклики, властиві цьому досвіду. Роль митця еволюціонує, митці є не лише творцями, а й посередниками та критиками, які взаємодіють з інституційними рамками та кидають виклик домінуючим культурним нарративам. Окрім цього, останніми роками мистецькі резиденції стали потужними рушіями культурного відтворення та відродження. Часто розташовані в історично значущих місцях, вони не лише відроджують мистецьку практику, але й сприяють залученню громади. Одним із яскравих прикладів є проект «Митець в архітектурі» в рамках Creative Europe 2018 [Pinto, M.R., Viola, S., Onesti, A., & Ciampa, F., 2021]. Ця резиденція є прикладом цілісного підходу до регенерації антропогенного середовища, поєднуючи мистецькі інновації з участю громади та збереженням спадщини. Тож, це пропозиція, хоча й короткострокової, але глибоко вражаючої можливості для митців зануритися в місцеву культуру. Митець стає провідником для переосмислення та оживлення простору, спираючись на місцеві спогади та ритуали для створення творів мистецтва, які однаково резонують як з місцевими мешканцями, так і з зовнішніми глядачами та відвідувачами.

Загалом, ми можемо підсумувати, що фізичний контекст резиденції — її розташування, ресурси та атмосфера — відіграє значну роль у формуванні творчих процесів митців. Наприклад, митець, який працює в сільській резиденції, може знайти натхнення в природному середовищі, тоді як міська резиденція може запропонувати яскраве вуличне життя як музу. Різноманітність спрямувань резиденцій, таким чином, відображає багатогранний характер мистецького вираження. Мистецькі резиденції пропонують митцям спеціальний простір для роботи, оснащений необхідними ресурсами, а іноді й фінансовою підтримкою, що дозволяє їм повністю зосередитися на своїх творчих пошуках. «Подарунок часу» особливо цінний для митців, які балансують між іншими повсякденними обов'язками, дозволяючи їм заглибитися у свою мистецьку практику. Крім того, створюються можливості для співпраці з іншими митцями, збагачуючи їхні професійні зв'язки та надихаючи на нові творчі напрямки. Виставки та публічні заходи, пов'язані з резиденціями, підвищують видимість митців у мистецькому співтоваристві та за його межами, позитивно впливаючи на їхні кар'єри [Pashnjari, T., 2023]. Мистецькі резиденції надають митцям унікальну можливість вийти за межі звичної рутини та середовища, дозволяючи їм адаптуватися до нового культурного та/або природного середовища. Цей процес занурення та адаптації може призвести до глибоких змін у творчості митця [Pashnjari, T., 2023], оскільки він поглинає нові впливи та включає їх у свою творчу практику.

Культурний діалог: мистецькі резиденції як дарунок взаємодії.

Отже, сучасне сприйняття резиденції митців еволюціонувало у більш цілісний та інтерактивний підхід. Ця зміна пов'язана з розумінням мистецтва як соціальної та контекстуальної практики, на яку впливає суспільство та культурний простір. Однією з ключових змін у сучасному погляді є акцент на соціально-ангажованих мистецьких практиках, а однією з визначальних особливостей резиденцій сучасних митців стає тісна взаємодія між митцями та місцевими громадами [Agredondo, C., 2021]. Такі взаємодії не випадкові; вони є невід'ємною частиною досвіду існування. Взаємодіючи з членами спільноти, митці отримують нові перспективи та ідеї, які збагачують їхню роботу. І навпаки, присутність

митців у цих громадах сприяє культурному збагаченню та заохочує участь місцевих жителів у мистецтві. Однією з ключових цілей резиденції «Engaging Creative Minds» [Hunter-Doniger, T., & Berlinsky, R., 2017] було збільшення залученості

громади та участі студентів. Завдяки партнерству з місцевими митцями резиденція намагалася створити міст між школами та широким загалом, сприяючи відчуттю спільного інвестування в навчання учнів. Ці партнерства не лише збагатили освітній досвід, але й зміцнили зв'язки між громадами та підтримку мистецтва. Успішна реалізація свідчить про те, що підходи, засновані на мистецтві, можуть відігравати вирішальну роль у покращенні освітніх результатів і вирішенні системних проблем.

Перша програма митців-резидентів у Портлендському архіві та Центрі записів (PARC) в Орегоні [Carbone, K., 2015, с. 27-52] відкрила архіви для митців з метою демократизувати доступ до історичних записів і сприяти залученню громади. Ці творчі спроби проілюстрували, як митці можуть переосмислювати та трансформувати архівні матеріали, наповнюючи їх новими значеннями та зв'язками. Одним із ключових висновків дослідження був успіх в залученні митців до архівних матеріалів, що свідчить про те, що подібні резиденції можна було б запровадити в інших архівах для сприяння залученню громади та переосмисленню історичних записів.

Ідея співпраці та діалогу культур призводить до уявлення про «третьій культурний простір» [Nishimura, E., Shambroom, H., & Silva, S., 2017], метафоричне середовище, створене через міжкультурний діалог, що виходить за межі будь-якої окремої культури. Цей простір втілює мобільність і плинність, характерні для сучасного глобального життя, забезпечуючи нейтральну зону, де митці з різного походження можуть співпрацювати та творити без обмежень відповідного культурного контексту. Творчі процеси в мистецтві та динаміка третього культурного простору взаємно підсилюють один одного. Цей зв'язок свідчить про те, що резиденції, розташовані в нейтральному або менш культурно вкоріненному середовищі, наприклад, на борту корабля за Полярним колом, можуть бути більш сприятливими для міжкультурної творчості, ніж ті, що мають сильні культурні впливи, тому що мінімізують культурні упередження [Nishimura, E., Shambroom, H., & Silva, S., 2017]. Об'єднуючи митців із різним походженням у «третьому культурному просторі», ці резиденції можуть зруйнувати бар'єри, сприяючи взаєморозумінню та надихаючи на нові форми мистецького вираження.

Тож, сьогодні ми можемо трактувати мистецькі резиденції як платформи, які сприяють глобалізації мистецтва шляхом інтеграції місцевих практик у світове мистецтво. Вони вважаються ключовими для митців-початківців, надаючи їм можливість для розвитку своєї майстерності, знайомства з новими культурами та розширення професійних мереж. Цей наратив пропагує ідею резиденцій як інклюзивних та демократизуючих просторів у світі мистецтва. Проте реальність резиденцій митців є набагато складнішою. Незважаючи на свою передбачувану відкритість, резиденції можуть зміцнити існуючі ієрархії та структури влади в світі мистецтва [Bevilacqua, V., 2020, с. 26-40]. Акцент на мобільності та інклюзії часто маскує глибинну динаміку, яка привілеює певні центри влади, водночас маргіналізуючи інші. Традиційна модель мистецьких резиденцій має тенденцію наголошувати на престижних закладах, розташованих у культурних та економічних центрах, що може затьмарити та маргіналізувати резиденції в менш визнаних місцях. Ця динаміка створює дихотомію між «центром» і «периферією», де певні географічні та культурні контексти є привілейованими над іншими [Bevilacqua, V., 2020, с. 26-40].

Репрезентація глобальних проблем: мистецькі резиденції як дарунок голосу. Мистецькі резиденції стали ключовими місцями для конвергенції мистецької практики, соціальної активності та культурної дипломатії [Badham, M., 2017], функціонуючи як платформи для вирішення нагальних глобальних проблем та переходячи від традиційних студій до більш соціально залучених практик. Ця зміна дозволяє митцям зануритися в місцеві спільноти, навчаючись і співпрацюючи з різними зацікавленими сторонами, щоб досліджувати та інтерпретувати складні соціальні проблеми, такі як екологічна стійкість, масова міграція та глобальні конфлікти. Наприклад, резиденції, які зосереджені на екологічній стійкості, часто залучають митців, які співпрацюють із місцевими екологічними групами для створення робіт, які підвищують обізнаність про зміну клімату та зусилля щодо збереження [Badham, M., 2017]. Такий тип залучення не тільки покращує мистецьку продукцію, але й сприяє залученню громади до екологічної активності. Баланс між мистецькою автономією та інституційними рамками, в яких працюють резиденції, доволі тонкий. Потенційні ризики інструменталізації мистецтва для соціальних чи політичних цілей

підкреслюють необхідність чіткої комунікації та взаєморозуміння між митцями, установами та спільнотами. Окрім цього, фінансовані державою резиденції можуть корегувати мистецьке вираження політичними чи економічними планами.

Якщо розглядати як мистецькі практики можуть допомогти переосмислити важливі соціальні та екологічні проблеми, то потрібно згадати кейс резиденції EWMC [Lithgow and Wall, 2017], в якому митці змінювали дискурс навколо відходів. Митці резиденції EWMC працювали із сміттям не просто як із викинутим матеріалом, а як з матеріалом для естетичного та емоційного дослідження. Цей перехід від розгляду відходів як об'єкта до розуміння їх перформативного та символічного вимірів кидали виклик традиційним уявленням і спонукали до глибшого осмислення споживчої культури та екологічної стійкості. Мистецькі інтервенції в EWMC сприяли новим епістемічним зрушенням у сприйнятті відходів. Наприклад, митці, які використовували фотографію, щоб зафіксувати матеріальність і символічний резонанс відходів, створювали візуальний нарратив, який розповідав про надмірне споживання та вплив відходів на навколишнє середовище. Окремого дослідження заслуговує, як ці візуальні нарративи впливали на сприйняття громадськості та сприяли більш критичному розумінню практик поводження з відходами. Гострим моментом було те, що участь корінних громад у резиденції EWMC була обмеженою, незважаючи на місцевий вплив звалища на ці групи населення [Lithgow and Wall, 2017]. Це піднімає важливі складні питання щодо залучення місцевих громад до діяльності резиденцій, особливо тих, які перетинаються з питаннями екологічної та соціальної справедливості.

Пандемія COVID-19 поставила перед резиденціями для митців значні проблеми. Вона загалом змінила світ мистецтва, витіснивши виставки та взаємодії у віртуальний простір. Ця зміна призвела до збільшення глобальної доступності та нових форматів для знайомства з мистецтвом, таких як онлайн-виставки та інтерактивні проекти [Тагліна Ю.С., Кутенко О.С., 2020, с. 45-52], а музеї та галереї адаптувалися, розширивши свою присутність в Інтернеті та пропонуючи освітні програми, зробивши мистецтво доступнішим під час ізоляції. Але обмеження на подорожі та соціальні взаємодії порушили традиційну модель резиденцій, поставивши питання щодо управління для підвищення фінансової життєздатності всіх культурних установ, у тому числі й мистецьких резиденцій [Andriotis, K., & Paraskevaidis, P., 2023, 1738-1758]. Окрім цього, маємо звернути увагу на те, що створення онлайн-ринку доступу до резиденції підкреслило роль інституційної політики та рамок у формуванні мистецької мобільності. Вважається, що цей ринок спрямований на демократизацію доступу до резиденцій, надаючи митцям платформу для демонстрації своїх навичок і підключення до резиденцій. Проте є думка [Bevilacqua, V., 2020, с. 26-40], що такі ініціативи, незважаючи на добрі наміри, все ще можуть зазнавати впливу тих самих інституційних упереджень та обмежень, які впливають на традиційні моделі резиденцій. Наприклад, платформи онлайн-резидентства можуть надавати перевагу митцям із відомих мистецьких закладів або тих, хто має певні повноваження, увічнюючи існуючі ієрархії та упередження в світі мистецтва. Сама онлайн-форма, між іншим, не зменшує впливу куратора [Тагліна Ю.С., Кутенко О. С. 2021, 68-76], що також може переносити певні погляди та упередження. Тож резиденції – це не просто простір для мистецької творчості; вони також є місцями дискурсивної боротьби та соціальних переговорів. Вони відображають ширші проблеми у світі мистецтва та суспільстві загалом.

Мистецькі резиденції як дарунок міждисциплінарності.

Інтеграція резиденцій в організації та освітні середовища набула значного поширення за останні два десятиліття. Протягом останніх двох десятиліть мистецтво все більше вважалось цінним для стимулювання нових способів мислення та створення середовища, сприятливого для інновацій [Lee, B., Fillis, I., & Lehman, K., 2018, с. 444-451]. Мистецькі ініціативи, такі як резиденції митців, пропонують критичну лінзу, через яку організації можуть переоцінити свою практику та прийняти нові перспективи. Ця концепція узгоджується з ширшою тенденцією міждисциплінарних підходів, де змішування мистецтва з іншими сферами, такими як наука та бізнес, призводить до більш багатих та інноваційних результатів, тобто зростає визнання мистецтва в традиційно немистецьких сферах.

Мистецькі резиденції можна розглядати як основу для неформальної мистецької освіти [Arredondo, C., 2021], бо соціальні можливості, які надає резиденція, — наприклад, майстер-класи, дискусії та спільні проекти — дозволяють митцям спілкуватися, ділитися знаннями та розвивати нові навички. Тут митці можуть експериментувати та вдосконалювати свої практики без тиску комерційного успіху чи політичних очікувань. Ця свобода сприяє

створенню атмосфери дослідження та ризику, що важливо для мистецьких інновацій. Цей неформальний освітній досвід є безцінним для професійного та особистого розвитку митців, сприяючи ширшому розумінню мистецької освіти, яка виходить за межі формальних закладів.

Незважаючи на визнаний потенціал резиденцій, відзначаються значні прогалини в розумінні того, як саме ці резиденції додають цінності [Lee, B., Fillis, I., & Lehman, K., 2018, с. 444-451], що надає можливість заглибитися в механізми та результати мистецьких резиденцій. Мистецькі резиденції виділяються як важливі мистецькі інтервенції, які можуть порушити традиційні організаційні норми та сприяти творчості. Однак, щоб повністю використати їхній потенціал, необхідні додаткові емпіричні докази, щоб продемонструвати їх вплив. Тож, зосереджуючись на конкретній резиденції, потрібно надавати приклади того, як мистецька та наукова діяльність можуть взаємодіяти та покращувати одна одну.

Війна в Україні: мистецькі резиденції як дарунок безпеки.

У контексті війни, що триває в Україні, концепція мистецьких резиденцій виходить за рамки традиційних уявлень. Хоча резиденції вже давно цінуються за творчі та професійні можливості, які вони пропонують, тепер вони також служать притулком від насильства та нестабільності, які руйнують повсякденне життя. Ця подвійна роль, з одного боку, простору для художнього вираження та, з іншого, притулку від конфлікту, підкреслює глибоке значення мистецьких резиденцій у часи кризи.

Можливість переїхати в більш безпечне місце всередині країни, або в іншу країну, забезпечує не лише фізичну безпеку, але й психологічне та емоційне полегшення від постійного стресу та травм в зоні бойових дій. Перебування в середовищі, віддаленому від щоденних жаків, допомагає митцям відновити відчуття нормальності та стабільності. Це дозволяє митцям зосередитися на своїй творчості, а, оскільки мистецтво завжди було потужним засобом вираження складних емоцій, то для українських митців резиденції стають дарунком безпеки, необхідним для осмислення власного досвіду, опрацювання травми та спрямування почуттів у свою роботу. Цей процес художнього вираження може бути глибоко терапевтичним, допомагаючи митцям поратися з психологічним впливом війни. Крім того, через мистецтво вони можуть донести реалії війни до глобальної аудиторії, підвищуючи обізнаність про ситуацію в Україні та сприяючи співпереживанню та допомозі, сприяючи актуалізації соціального та політичного дискурсу навколо військового вторгнення в Україну російської федерації.

В Україні, наприклад, центр сучасної культури у Дніпрі (DCCC), відкритий у 2020 році, адаптувався, перетворившись на соціальний центр для внутрішньо переміщених осіб [Іванова, Н.В., 2022, с. 248-254], забезпечивши коворкінги, бібліотеку, майстерні та підтримуючи волонтерські організації. Він також займається міжнародним збором коштів для підтримки українських волонтерських організацій та культурних ініціатив. ЄрміловЦентр у Харкові, відкритий у 2012 році, на початку повномасштабного вторгнення у 2022 став притулком і бомбосховищем, а згодом відновив свою роль культурного центру. Він приймав різноманітні заходи та слугував медіа-центром для журналістів. Центр також створив мистецьку резиденцію ART KUZEMYN [Іванова, Н.В., 2022, с. 248-254], яка стала притулком і творчим простором для художників під час війни.

Можемо спрогнозувати, що міжнародна мистецька спільнота має відігравати суттєву роль у підтримці українських митців у цей час, бо мистецтво – то є універсальна мова, яка долає кордони. Підтримка має виходити за рамки простого надання фізичного простору; це включає фінансову допомогу, можливості професійного розвитку та шляхи емоційної підтримки. Роботи, створені за цей час, слугуватимуть історичними записами конфлікту, зберігаючи голоси та досвід тих, хто його пережив. Резиденції також можуть сформулювати майбутні траєкторії митців, впливаючи на їхні теми, стилі та підходи до мистецтва. Крім того, зв'язки, сформовані під час цих резиденцій — з іншими митцями, приймаючими спільнотами та міжнародним світом мистецтва — можуть призвести до тривалої співпраці, яка стане важливою для українських митців у повоєнний період, сприяючи їхньому професійному розвитку.

Наші дослідження мистецьких резиденцій виявили все більш складне і багатогранне розуміння цього феномену. Ця еволюція відображає нові тенденції сучасного мистецтва, соціальної активності та культурної політики. Вивчаючи різні дослідження та приклади мистецьких резиденцій, ми можемо зробити кілька ключових висновків щодо їх розвитку, впливу та майбутніх напрямків.

Як ми побачили з наведених досліджень, за останні двадцять років мистецькі резиденції значно урізноманітнилися, охоплюючи широкий спектр мистецьких практик і контекстів. Ця складність очевидна в різних типах резиденцій, які з'явилися, від традиційних резиденцій у віддалених (сільських) місцевостях до резиденцій, які базуються в архівах, музеях, або навіть у новітньому «третьому просторі», який передбачає відсутність зовнішніх потужних культурних впливів на митця. Резиденції цінуються за те, що вони надають митцям виділений час і простір, щоб зосередитися на своїй роботі, часто далеко від звичного середовища. Це часове та просторове розділення дозволяє глибше творчо залучитися та розвиватися. Ретрит-резиденції, наприклад, пропонують можливість відійти від повсякденного тиску та зануритися в спокійну обстановку, сприяючи більш розслабленому та зосередженому творчому процесу. Музейні резиденції можуть поєднувати громадську участь із приватними дослідженнями, пропонуючи митцям як видиму, так і інтроспективну роль у музейному середовищі.

Помітною тенденцією в останніх дослідженнях є наголос на спільноті та соціальній активності в рамках мистецьких резиденцій. Резиденції дедалі більше створюються для сприяння змістовній взаємодії між митцями та місцевими громадами, відображаючи ширший рух до соціально заангажованого мистецтва. Такий підхід не тільки збагачує освітній досвід: це демонструє потенціал резиденцій як платформи для вирішення соціальних проблем і сприяння розвитку громади.

Важливим залишається й критичний аналіз впливу резиденцій на митців та їхню роботу, що допомагає покращити резиденції, гарантуючи, що вони ефективно задовольнятимуть потреби митців і зроблять позитивний внесок у їхній творчий розвиток. Оцінюючи переваги та проблеми, пов'язані з резиденцією, критичні роботи забезпечують цінний зворотний зв'язок для розробки та реалізації майбутніх резиденцій.

Впроваджуючи митців в інституції, резиденції можуть представити нові перспективи та практики, які впливатимуть на культурну політику. Глобальний характер сучасних резиденцій сприяє міжкультурній взаємодії та кидає виклик традиційним культурним кордонам. У глобалізованому світі резиденції пропонують митцям можливість взаємодіяти з різноманітними культурними контекстами, збагачуючи свою роботу та перспективи. Нещодавні дослідження також підкреслили важливість вирішення питань повноважень і доступу до резиденцій. Забезпечення того, щоб резиденції підтримували різноманітне коло митців і не зберігали існуючу нерівність, має вирішальне значення для сприяння інклюзивному творчому середовищу.

В реаліях війни в Україні резиденції стають осередками безпеки, в яких митці можуть як пережити особистий досвід, так і транслювати його у витвори мистецтва. Це, з одного боку, слугуватиме документації та архивуванню досвіду війни, з іншого – актуалізуватиме триваючу війну в Україні за її кордонами.

Застосовуючи міждисциплінарні методології, ми отримали нове розуміння багатогранної природи резиденцій. Цей підхід дозволив нам досліджувати різні виміри, окрім лише часових і просторових переваг. Аналіз різноманітних резиденцій, у тому числі тих, що відбуваються в традиційних сільських місцевостях, музеях, архівах і більш нетрадиційних місцях, таких як центри поведження з відходами, надав багатий контекст для розуміння того, як резиденції можуть впливати на митців і громади. Ці допомогло продемонстрували універсальність і адаптивність резиденцій у різних середовищах і цілях. Громадська та соціальна активність в резиденціях обумовлює їхній потенціал для сприяння значущій взаємодії між митцями та місцевими громадами. Визнання глобального характеру сучасних резиденцій та їхньої ролі у просуванні міжкультурної взаємодії стане у нагоді при оцінці впливу резиденцій на складні традиційні культурні межі.

Результатом нашого дослідження стало розширення основної концепції мистецьких резиденцій як «дарунку часу та простору». Ми пропонуємо інноваційний погляд на резиденції як: **дарунків взаємодії, голосу, мультидисциплінарності та безпеки**. Розглядаючи резиденції як «дарунок голосу», ми підкреслюємо роль резиденцій у розширенні різноманітних мистецьких виражень і посиленні голосів, які недостатньо представлені. Концепція резиденцій як «дарунок взаємодії» підкреслює важливість залучення громади та можливостей співпраці, сприяння значущим зв'язкам між художниками та місцевими громадами. Через призму мультидисциплінарності резиденції розглядаються як платформи для міждисциплінарної співпраці, збагачення мистецьких практик і можливостей, які сприяють розширенню творчих горизонтів. Нарешті, ідея резиденцій як «дарунку безпеки» є особливо гострою в контексті зон

конфлікту, таких як війна в Україні, де резиденції пропонують митцям безпеку для створення їхніх робіт та документування досвіду. Розширення концептуальної основи дозволяє продемонструвати комплексну та динамічну перспективу значення резиденцій художників у сучасному глобалізованому світі. Резиденції стають каталізаторами для творчості, дозволяючи митцям досліджувати нові ідеї, техніки та можливості для співпраці. Оскільки глобалізація триває, ми можемо стверджувати, що й у подальшому резиденції сприятимуть міжкультурній взаємодії та кидатимуть виклики традиційним культурним кордонам, збагачуючи мистецтво.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванова Н.В. (2022) Діяльність арт-інституцій в Україні під час війни. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія», вип. 62, с. 248-254.*
2. Тагліна Ю. С., & Кутенко О. С. (2020). Трансфігурація репрезентації мистецтва: пошук нових форматів у світі ізоляції. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки», (61), 45-52. DOI:10.26565/2306-6687-2020-61-05*
3. Тагліна Ю. С., Кутенко О. С. (2021) Роль принципу кураторства в культурі сучасності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Випуск 63. С. 68–76. DOI:10.26565/2306-6687-2021-63-08*
4. Andriotis, K., & Paraskevaidis, P. (2023). Artist residencies as specialist accommodation: cultural entrepreneurship during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Contemporary Hospitality Management, 35(5), 1738-1758.*
5. Arredondo, C. (2021). *Artist Residencies as Complex Contexts for Creative Growth: The Stories of Eight Artists*. Teachers College, Columbia University.
6. Badham, M. (2017). The Social Life of Artist Residencies: working with people and places not your own. *Seismopolite: Journal of Art and Politics, 18, 1-6.*
7. Barnas, M., Cichocki, S., Páldi, L., Waşik, J. (2017). *The Site Residency*. Sternberg Press. 159 p.
8. Bevilacqua, V. (2020). Away/A Way: Artistic Mobility And The Politics Of Inclusion In The Art Residency Culture. *The SOAS Journal of Postgraduate Research, 12(2018-2019), 26-40. DOI:10.25501/SOAS.00033172*
9. Bresler, L., DeStefano, L., Feldman, R., & Garg, S. (2000). Artists-in-residence in public schools: Issues in curriculum, integration, impact. *Visual Arts Research, 26(1), 13-29.*
10. Caitlin S. Glass, Deborah Obalil (Eds.). *Artists Communities: A Directory of Residencies that Offer Time and Space for Creativity*. (2005). Allworth.
11. Carbone, K. (2015). Artists in the archive: An exploratory study of the Artist-in-Residence Program at the City of Portland Archives & Records Center. *Archivaria, 27-52.*
12. Cardoso, M., & Meireles, A. (2022). Artistic residencies: paths and methodologies. In *16th International Technology, Education and Development Conference (INTED2022)*, pp. 1003-1007. IATED.
13. Chodos, E. (2008). *Artists Residencies: Responsive Support for Creative Production*. (n.p.): Dual Degree in Modern Art History, Theory, and Criticism and Arts Administration and Policy, School of the Art Institute of Chicago. 258 p. DOI:10.26565/2306-6687-2020-61-05
14. Elfving, T., Kokko, I., & Gielen, P. (Eds.). (2019). *Contemporary artist residencies: Reclaiming time and space*. Valiz. 271 p.
15. Grausam Alexandra (Eds.). *Away: the book about residencies*. (2018). Verlag für Moderne Kunst. 313 p.
16. Hunter-Doniger, T., & Berlinsky, R. (2017). The power of the arts: Evaluating a community artist-in-residence program through the lens of studio thinking. *Arts Education Policy Review, 118(1), 19-26. DOI:10.1080/10632913.2015.1011814*
17. Hutchens, J. (2021). *A gift of time: the contemporary artist-in-residency programme* (Doctoral dissertation, University of Oxford).
18. Lee, B., Fillis, I., & Lehman, K. (2018). Art, science and organisational interactions: Exploring the value of artist residencies on campus. *Journal of Business Research, 85, 444-451. DOI:10.1016/j.jbusres.2017.10.022*
19. Lithgow, M., & Wall, K. (2017). Embedded aesthetics: Artist-in-residencies as sites of discursive struggle and social innovation. *Seismopolite: Journal of Art and Politics, 18. DOI:10.1080/20004214.2019.1682224*

20. McGarrell, A., Anderson, S. (2007). *The Roswell Artist-in-Residence Program: an anecdotal history*. University of New Mexico Press. 206 p.
21. Morassutti Giovanni (Eds.). *Art Aia - Creatives / In / Residence: The story of the foundation of the International art residency located near the Comune of Sesto al Reghena in the Italian region Friuli-Venezia-Giulia.* (2020). (n.p.): Art Aia - Creatives / In / Residence.
22. Nishimura, E., Shambroom, H., & Silva, S. (2017). Navigating the Creative Processes for the Arts and the Third Cultural Space: A Comparative Analysis of Two International Artist Residency Programs. *The International Journal of Social, Political and Community Agendas in the Arts*, 12(2), 37. DOI:10.18848/2326-9960/CGP/v12i02/37-57
23. Pashnjari, T. (2023). *Artist residencies and their contribution to the journey of artistic expression*. Tampereen ammattikorkeakoulu Tampere University of Applied Sciences Degree Programme in Media and Arts. 46 p.
24. Pinto, M. R., Viola, S., Onesti, A., & Ciampa, F. (2020). Artists residencies, challenges and opportunities for communities' empowerment and heritage regeneration. *Sustainability*, 12(22), 9651. DOI:10.3390/su12229651
25. Stephens, K. (2001). Artists in residence in England and the experience of the year of the artist. *Cultural trends*, 11(42), 41-76. DOI:10.1080/09548960109365157
26. Wyse, M. (2021). *Artists in Residence: Seventeen Artists and Their Living Spaces, from Giverny to Casa Azul*. Chronicle Books LLC. 144 p.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2023

Стаття рекомендована до друку 18.10.2023

Yuliia S. Tahlina, PhD in Philosophy, Associate Professor of the Department of Theory of Culture and Philosophy of Science, V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody sq. 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-4961-6282>

Nataliia V. Ivanova, Director of the Contemporary Art Centre "YermilovCentre", V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody sq. 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-0654-0158>

ARTISTIC RESIDENCIES IN CONTEXT: CULTURAL DYNAMICS

This paper explores the multifaceted nature and evolving roles of artist residencies, emphasizing their significance in fostering creative development and social engagement. Over the past two decades, artist residencies have diversified, offering a variety of formats, from rural retreats to urban institutional residencies. These programs provide artists with dedicated time and space, away from their usual environments, enabling deeper creative engagement and innovation. The research underscores the increasing emphasis on community involvement and social activism within residencies, highlighting how these programs facilitate meaningful interactions between artists and local communities, thereby promoting social change and community development. Interdisciplinary methodologies, drawing from social psychology, business management, and arts education, enrich the understanding of residencies' complexities. These approaches ensure that residency programs are more responsive to artists' needs and contribute positively to their artistic growth. Studies such as *The Year of the Artist* demonstrate how residencies can shift public perceptions of artists and enhance cultural diversity. Furthermore, the global nature of modern residencies encourages cross-cultural interactions, challenging traditional cultural boundaries and enriching artists' work. The importance of ensuring diverse and equitable access to residencies is emphasized, fostering an inclusive creative environment. In conflict zones, such as Ukraine, residencies also serve as sanctuaries, offering safety and a platform for artists to document and communicate their experiences, bridging local and global understandings.

The authors have significantly expanded the concept of artist residencies by building on the idea of residencies as a "gift of time and space." They propose innovative concepts of residencies as gifts of voice, interaction, multidisciplinary, and security. These contributions highlight the evolving nature of residencies. The perspective of artist residencies is indicated in the conclusions as promising, with significant potential for artistic, social, and cultural impact. As globalization continues, the authors forecast that residencies will foster further development of intercultural dialogue and challenge conventional cultural norms.

Keywords: **artistic residencies, philosophy of artistic space, philosophy of culture, community involvement, interdisciplinary methodologies, cultural diversity, intercultural interaction, globalization**

REFERENCES

1. Ivanova, N. (2022). The Work of Ukraine's Art Institutions during the War. The Journal of VN Karazin Kharkiv National University. Series: History, (62), 248-254. (In Ukrainian)
2. Tahlina Y.S. & Kutenko O.S. (2020). Transfiguration of the representation of art. The Journal of VN Karazin Kharkiv National University. Series" Theory of Culture and Philosophy of Science", (61), 45-52. DOI:10.26565/2306-6687-2020-61-05 (In Ukrainian)
3. Tahlina, Y. S., & Kutenko, O. S. (2021). The role of the principle of curation in the contemporary culture . The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series "Theory of Culture and Philosophy of Science", (63), 68-76. DOI:10.26565/2306-6687-2021-63-08 (In Ukrainian)
4. Andriotis, K., & Paraskevaidis, P. (2023). Artist residencies as specialist accommodation: cultural entrepreneurship during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 35(5), 1738-1758. (in English)
5. Arredondo, C. (2021). *Artist Residencies as Complex Contexts for Creative Growth: The Stories of Eight Artists*. Teachers College, Columbia University. 242 p. (in English)
6. Badham, M. (2017). The Social Life of Artist Residencies: working with people and places not your own. *Seismopolite: Journal of Art and Politics*, 18, 1-6. (in English)
7. Barnas, M., Cichocki, S., Páldi, L., Wąsik, J. (2017). *The Site Residency*. Sternberg Press. 159 p. (in English)
8. Bevilacqua, V. (2020). Away/A Way: Artistic Mobility And The Politics Of Inclusion In The Art Residency Culture. *The SOAS Journal of Postgraduate Research*, 12(2018-2019), 26-40. DOI:10.25501/SOAS.00033172 (in English)
9. Bresler, L., DeStefano, L., Feldman, R., & Garg, S. (2000). Artists-in-residence in public schools: Issues in curriculum, integration, impact. *Visual Arts Research*, 26(1), p. 13-29. (in English)
10. Caitlin S. Glass, Deborah Obalil (Eds.). *Artists Communities: A Directory of Residencies that Offer Time and Space for Creativity*. (2005). Allworth. 273 p. (in English)
11. Carbone, K. (2015). Artists in the archive: An exploratory study of the Artist-in-Residence Program at the City of Portland Archives & Records Center. *Archivaria*, 27-52. (in English)
12. Cardoso, M., & Meireles, A. (2022). Artistic residencies: paths and methodologies. In *16th International Technology, Education and Development Conference (INTED2022)*, pp. 1003-1007. IATED. (in English)
13. Chodos, E. (2008). *Artists Residencies: Responsive Support for Creative Production*. (n.p.): Dual Degree in Modern Art History, Theory, and Criticism and Arts Administration and Policy, School of the Art Institute of Chicago. 258 p. DOI:10.26565/2306-6687-2020-61-05 (in English)
14. Elfving, T., Kokko, I., & Gielen, P. (Eds.). (2019). *Contemporary artist residencies: Reclaiming time and space*. Valiz. 271 p. (in English)
15. Grausam Alexandra (Eds.). *Away: the book about residencies*. (2018). Verlag für Moderne Kunst. 313 p. (in English)
16. Hunter-Doniger, T., & Berlinsky, R. (2017). The power of the arts: Evaluating a community artist-in-residence program through the lens of studio thinking. *Arts Education Policy Review*, 118(1), p. 19-26. DOI:10.1080/10632913.2015.1011814 (in English)
17. Hutchens, J. (2021). *A gift of time: the contemporary artist-in-residency programme* (Doctoral dissertation, University of Oxford). 338 p. (in English)
18. Lee, B., Fillis, I., & Lehman, K. (2018). Art, science and organisational interactions: Exploring the value of artist residencies on campus. *Journal of Business Research*, 85, p. 444-451. DOI:10.1016/j.jbusres.2017.10.022 (in English)
19. Lithgow, M., & Wall, K. (2017). Embedded aesthetics: Artist-in-residencies as sites of discursive struggle and social innovation. *Seismopolite: Journal of Art and Politics*, 18. DOI:10.1080/20004214.2019.1682224 (in English)
20. McGarrell, A., Anderson, S. (2007). *The Roswell Artist-in-Residence Program: an anecdotal history*. University of New Mexico Press. 206 p. (in English)
21. Morassutti Giovanni (Eds.). *Art Aia - Creatives / In / Residence: The story of the foundation of the International art residency located near the Comune of Sesto al Reghena in the Italian region Friuli-Venezia-Giulia*. (2020). (n.p.): Art Aia - Creatives / In / Residence. (in English)
22. Nishimura, E., Shambroom, H., & Silva, S. (2017). Navigating the Creative Processes for the Arts and the Third Cultural Space: A Comparative Analysis of Two International Artist Residency Programs. *The International Journal of Social, Political and Community Agendas in the Arts*, 12(2), 37. DOI:10.18848/2326-9960/CGP/v12i02/37-57 (in English)

23. Pinto, M. R., Viola, S., Onesti, A., & Ciampa, F. (2020). Artists residencies, challenges and opportunities for communities' empowerment and heritage regeneration. *Sustainability*, 12(22), 9651. DOI:10.3390/su12229651. (in English)
24. Pashnjari, T. (2023). Artist residencies and their contribution to the journey of artistic expression. Tampereen ammattikorkeakoulu Tampere University of Applied Sciences Degree Programme in Media and Arts. 46 p. (in English)
25. Stephens, K. (2001). Artists in residence in England and the experience of the year of the artist. *Cultural trends*, 11(42), 41-76. DOI:10.1080/09548960109365157 (in English)
26. Wyse, M. (2021). *Artists in Residence: Seventeen Artists and Their Living Spaces, from Giverny to Casa Azul*. Chronicle Books LLC. 144 p. (in English)

The article was received by the editors 06.08.2023

The article is recommended for printing 18.10.2023